

Kasaty klasztorów na obszarze
dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów i na Śląsku
na tle procesów sekularyzacyjnych w Europie

III

Źródła

Skutki kasat XVIII i XIX w.
Kasata w latach 1954–1956

Institutum Historicum Universitatis Wratislaviensis

Opera ad Historiam Monasticam Spectantia

curavit Marcus DERWICH

Series I: Colloquia 8/III

Dissolutiones monasteriorum
in Re Publica Utriusque Nationis et Silesia sitorum
ad processus Europaeae saecularisationis relata

curavit Marcus DERWICH

vol. 3: Fontes. Eventus dissolutionum
saeculi duodevicesimi et undevicesimi.
Dissolutiones communistarum tempore actae

LARHCOR

Officina Studiorum Historiam Ordinum
et Congregationum Religiosarum Illustrantium

Kasaty klasztorów na obszarze
dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów i na Śląsku
na tle procesów sekularyzacyjnych w Europie

redakcja
Marek DERWICH

III

Źródła

Skutki kasat XVIII i XIX w.
Kasata w latach 1954–1956

Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii
Wrocław 2014

Recenzenci: Tomasz CIESIELSKI, Maria PIDLYPCZAK-MAJEROWICZ

Opracowanie redakcyjne i korekta: Maria DERWICH

Opracowanie indeksów: Marek DERWICH

Przekład streszczeń: Anna KIJAK, Szymon PALECZEK, Tomasz PUZIK

Opracowanie redakcyjne streszczeń, przekład wstępu: Anna KIJAK

Opracowanie techniczne: Marek J. BATTEK

Projekt okładki i opracowanie graficzne: Andrzej SZNEJWEIS

Tytuł sponsorowany przez:

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Fundację Polska Miedź

Narodowy Program Rozwoju Humanistyki

NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI

© Copyright by Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii,
oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego, Wrocław 2014

ISBN t. III: 978-83-87843-24-3

ISBN t. I-IV: 978-83-87843-21-2

Wydawca:

Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii

oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego

ul. Szewska 49, PL 50-139 Wrocław

www.wtmh.pl

e-mail: wtmh@wp.pl, atohistoria@gmail.com

Druk i oprawa:

Wrocławska Drukarnia Naukowa PAN

im. Stanisława Kulczyńskiego Sp. z o.o.

Spis treści tomu III

Wstęp	9
Introduction	11
Wykaz skrótów bibliograficznych	13

VI. Źródła archiwalne

Gregor PŁOCH

Zespół nr 102, <i>Klöster und Stifte: Galizien</i> , w Allgemeines Verwaltungsarchiv oraz wybrane inne archiwalia dotyczące klasztorów i zakonów w Galicji w zbiorach Österreichisches Staatsarchiv	17
Fonds no. 102, <i>Klöster und Stifte: Galizien</i> , in the Allgemeines Verwaltungsarchiv as well as other archive material concerning monasteries and religious orders kept in the Österreichisches Staatsarchiv	46

Olga Miriam PRZYBYŁOWICZ

Archiwalia żeńskich klasztorów diecezji krakowskiej, które w wyniku kasat trafiły do Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie	47
Archive records of female convents in the Diocese of Cracow transferred following dissolutions to the Central National Historical Archives of Ukraine in Lviv	59

Anna ZAJCHOWSKA

Inwentarz archiwaliów dotyczących kasat w zespołach <i>Rząd Gubernialny Radomski I</i> w Archiwum Państwowym w Radomiu oraz <i>Rząd Gubernialny Radomski</i> w Archiwum Państwowym w Kielcach	61
An inventory of archive documents dealing with dissolutions and contained in the <i>Radom Governorate I</i> fonds, kept in the State Archives in Radom, and <i>Radom Governorate</i> fonds, kept in the State Archives in Kielce	71

Małgorzata KOŚKA

Źródła do kasat klasztornych w Archiwum Głównym Akt Dawnych	73
Sources for the study of monastic dissolutions in the Central Archives of Historical Records	87

Aldona WARZECHA	
Źródła do kasat klasztornych w Archiwum Narodowym w Krakowie	89
Sources for the study of monastic dissolutions in the National Archives in Cracow . . .	101
Magdalena MAROSZ	
Akta klasztoru przy kościele św. Katarzyny w Krakowie jako źródło do dziejów klasztorów augustianów-eremitów i ich kasat	103
Documents of the monastery at St. Catherine's Church in Cracow as a source on the history of the Augustinian Hermits' monasteries and their dissolution	110
Maciej ZDANEK	
Uwagi o losach archiwaliów małopolskiej grupy opactw cysterskich po kasacie w 1819 r.	113
Notes about the archives of a group of Cistercian abbeys in Małopolska after the 1819 dissolution	126
Wacław GOJNICZEK	
Losy archiwaliów z cieszyńskiej rezydencji jezuitów po kasacie zakonu	127
The fate of the archives of the Jesuit residence in Cieszyn after the dissolution of the convent	132
VII. Źródła biblioteczne	
Jolanta GWIOŹDZIK	
Pokasacyjne losy księgozbiorów klasztornych na obszarze Rzeczypospolitej Obojga Narodów	137
Post-dissolution fate of monastic libraries in the Polish-Lithuanian Commonwealth . . .	150
Bożena KOREDZUK	
Spory wokół losów bibliotek po kasacie klasztorów w Królestwie Polskim w latach 1815–1830	151
Disputes over the fate of libraries after the dissolution of monasteries in the Kingdom of Poland in 1815–1830	160
Małgorzata KOŚKA	
Losy księgozbiorów klasztornych po kasacie 1819 r. Misja Samuela Bogumiła Lindego	161
The fate of the monastic book collections after the 1819 dissolution. The mission of Samuel Bogumił Linde	172
Maria CUBRZYŃSKA-LEONARCZYK	
Kolekcje klasztorne w zbiorze starych druków Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie: historia i współczesność	173
Monastic collections in the Early Printed Books Department of the Warsaw University Library: the history and the present	183
Elżbieta BYLINOWA	
Pocysterskie księgozbiory z Koprzywnicy, Sulejowa i Wąchocka w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie	185
Books from the former Cistercian libraries in Koprzywnica, Sulejów and Wąchock in the collection of the Warsaw University Library	203

Marianna CZAPNIK	
Księgozbiory klasztorów w Łowiczu i ich pokasacyjne losy	205
Libraries of Łowicz monasteries and their post-dissolution fate	219
Krzysztof WALCZAK	
Wpływ kasat klasztorów na losy bibliotek XIX-wiecznego Kalisza	221
The impact of dissolutions of monasteries on the fate of libraries in 19th century Kalisz	227
Bożena KUMOR-GOMUŁKA	
Wrocławskie księgozbiory kościelne w projekcie Śląskiej Biblioteki Centralnej – dlaczego tak, dlaczego nie? Kształtowanie idei zorganizowania zjednoczonej Biblioteki Miejskiej we Wrocławiu w okresie przed- i posekularyzacyjnym	229
Wrocław ecclesiastical book collections in the planned Central Silesian Library – why yes, why not? The idea of organising a united Municipal Library in Wrocław in the pre- and post-secularisation period	242
Weronika KARLAK	
Pokasacyjne zasoby starych druków w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu – działalność J. G. G. Büschinga a stan obecny	245
Early printed books from former monasteries in the University Library in Wrocław – the activity of J. G. G. Büsching and the present state	261

VIII. Źródła muzealne

Maja GAŚSOWSKA	
Średniowieczne zabytki z klasztorów śląskich zsekularyzowanych w 1810 r. w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie	265
Medieval works of art from the Silesian convents secularised in 1810 in the collection of the National Museum in Warsaw	276
Urszula BOŃCZUK-DAWIDZIUK	
Zbiory malarstwa, rzeźby i grafiki zgromadzone przy wrocławskim uniwersytecie po sekularyzacji klasztorów w 1810 r.	277
Collections of paintings, sculptures and artworks acquired by the University of Wrocław after the secularisation of monasteries in 1810	290
Beata MARCISZ-CZAPLA	
Tłoki pieczętnicze z sekularyzowanych klasztorów śląskich w zbiorach Muzeum Narodowego we Wrocławiu	293
Seal matrices from secularised Silesian monasteries in the National Museum in Wrocław	304

IX. Skutki kasat XVIII i XIX w.

Gregor PLOCH	
Wpływ kasat na rozwój społeczny w XIX w.	307
The impact of dissolutions on social development in the 19th century	312

Agnieszka ZABŁOCKA-KOS	
Nowe funkcje starych klasztorów w Europie w XIX w.: przegląd głównych problemów badawczych	315
New functions of old monasteries in the 19th century Europe: the main research problems	323
Aleksander ANDRZEJEWSKI, Leszek KAJZER	
Od książęcego pałacu do Łąk(i), czyli klasztory po kasacie	325
From a ducal palace to a meadow – monasteries after dissolutions	337
Piotr OLIŃSKI	
Miejsce pochówku Fryderyka Pięknego w kontekście pamięci rodowej Habsburgów i zlikwidowania klasztorów w ich monarchii	339
The burial place of Frederick the Fair in the context of the Habsburgs' family memory and the dissolution of monasteries in their monarchy	348
Marek L. WÓJCIK	
Żywotność symboliki monastycznej w tradycji heraldycznej Dolnego Śląska po 1810 r.	349
The vitality of monastic symbolism in the heraldic tradition of Lower Silesia after 1810	360
s. Małgorzata BORKOWSKA OSB	
Wygmane drzwiami wraca oknem. Galicyjskie kasaty a żeński ruch zakonotwórczy w XIX w.	361
Expelled through the door, returning through the window. Galician dissolutions and the female religious order movement in the 19th century	378
o. Marek MIŁAWICKI OP	
Działania rewindykacyjne polskich dominikanów w pierwszej połowie XX w. jako konsekwencje antyzakonnej polityki władz zaborczych	381
Restitution efforts of the Polish Dominicans in the first half of the 20th century as consequences of the anti-monastic policy of the partitioning authorities	416
X. Kasata w latach 1954–1956	
Agata MIREK	
Wysiedlenia siostr zakonnych w 1954 r. na Śląsku. Obozy pracy dla zakonnice w Polsce w latach 1954–1956	419
Expulsions of women religious in 1954 in Silesia. Labour camps for nuns in Poland in 1954–1956	435
Indeks osób	437
Indeks nazw geograficznych	465
Autorzy tomu III	505
Spis zawartości tomów I–IV	509

Marek DERWICH

Wstęp

W tomie III zgromadziliśmy teksty poświęcone źródłom oraz skutkom kasat klasztorów przeprowadzonych w końcu XVIII i w XIX w., a także kasacie przeprowadzonej w Polsce w latach 1954–1956.

W części poświęconej źródłom zaprezentowaliśmy zarówno źródła urzędowe, ukazujące przebieg kasat oraz losy dziedzictwa kulturowego po objętych nimi klasztorach, jak i źródła niegdyś przechowywane w klasztorach archiwach i bibliotekach lub zdobiące klasztory i ich kościoły. Zagadnienia te porusza oczywiście także większość autorów innych prac publikowanych w tym wydawnictwie.

Zwracają uwagę stosunkowo liczne badania nad losami księgozbiorów poklasztornych. Optymizm gasi jednak lektura przeglądowego artykułu Jolanty Gwioździk, który pokazuje, jak daleko jeszcze jesteśmy od zadowalającego poznania losów setek tysięcy (jeśli nie milionów) rozproszonych, częściowo przypadłych, woluminów.

Jeszcze mniej optymistycznie przedstawiają się badania nad losami archiwaliów poklasztornych, a zwłaszcza nad archiwaliami urzędowymi ilustrującymi przebieg kasat i dalsze losy skasowanych klasztorów oraz ich mienia. Z tym większą radością trzeba powitać zaprezentowane tu przeglądy zawartości kilku archiwów. Wypada zasygnalizować, że zamieszczony w tomie I artykuł Karela Müllera i Petra Tesařa o kasatach józefińskich w świetle źródeł przechowywanych w Archiwum Ziemskim w Opawie przybliży zawartość tego archiwum. Wydaje się, że najwłaściwszą formą takich opracowań są zestawienia tabelaryczne, dlatego zdecydowałem się dodać do niniejszego tomu dwa artykuły w takiej formie, przybliżające zawartość ważnych dla naszej problematyki zespołów w Archiwum Państwowym w Radomiu oraz w Österreichisches Staatsarchiv w Wiedniu.

Najgorzej przedstawiają się badania nad pozostałymi po klasztorach mobiliami, które w niewielkiej części trafiły do różnych muzeów, w większości zaś zostały rozproszone, najczęściej po kościołach parafialnych i filialnych. Ich wielkie rozproszenie, często brak znaczącej wartości artystycznej i przemijająca wartość użytkowa to czynniki, które ogromnie utrudniają te badania. Tym bardziej cieszę się, że udało

się zaprezentować aż trzy opracowania poświęcone tego typu źródłom. Trzeba przypomnieć, że z tą tematyką są związane dwa artykuły opublikowane w tomie II: Krzysztofa Kaczmarka o losach wyposażenia poddominikańskiego kościoła we Wronkach oraz Arkadiusza Wojtyły o losach fundacji artystycznych krzyżowców z czerwoną gwiazdą na Śląsku.

Z przyjemnością mogę poinformować, że w ramach projektu *Dziedzictwo kulturowe po klasztorach skasowanych na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej oraz na Śląsku w XVIII i XIX w.: losy, znaczenie, inwentaryzacja* (program Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2012–2016) rozpoczęliśmy w archiwach, bibliotekach i muzeach kwerendy zmierzające do stopniowej inwentaryzacji wspomnianych tu źródeł. Plany oraz rezultaty kwerend systematycznie publikujemy na łamach półrocznika „Hereditas Monasteriorum”.

W niniejszym tomie zgromadziliśmy również teksty poświęcone skutkom kasat klasztorów przeprowadzonych w końcu XVIII i w XIX w. Zagadnienie to, któremu do tej pory poświęcano w historiografii mało uwagi, okazało się niezwykle interesujące. Skutki kasat były wielostronne i długotrwałe. Kasaty przyniosły bowiem z jednej strony cierpienie i zniszczenia, z drugiej – istotne zmiany gospodarcze, społeczne, urbanistyczne (tu warto przypomnieć opublikowane w tomie II artykuły Jana Harasimowicza i Agnieszki Zabłockiej-Kos), kulturowe i kościelne (w tym zakonne); z trzeciej wreszcie pokazały żywotność tradycji i idei monastycznej.

Czytelnik znajdzie tu także artykuł poświęcony niechlubnej akcji X-2, przeprowadzonej przez władze komunistyczne w latach 1954–1956. Praca ta sygnalizuje szerszy problem – kasaty klasztorów nie skończyły się wraz z wiekiem XIX. Nie mało przeprowadzono ich także w następnym stuleciu. Jest to pasjonujący, bardzo mało rozpoznany temat badawczy.

Kolorowe ilustracje do artykułów oraz kompletna bibliografia z wszystkich czterech tomów znajdują się w tomie IV.

Marek DERWICH

Introduction

Volume III contains papers devoted to sources: both official sources, showing the course of the dissolutions and the fate of the cultural heritage of the dissolved monasteries, and those once kept in monastic archives and libraries, or adorning monasteries and their churches. These topics are raised, of course, also by most authors of other papers published in this series.

Significantly, there are quite a few studies of the fate of former monastic book collections. However, our enthusiasm is dampened as we read Jolanta Gwioździk article, which shows how far we still are from having a satisfying knowledge of the fate of hundreds of thousands (if not millions) of dispersed, partly lost books.

Even less optimistic are studies of the fate of archive documents from former monasteries, especially of official archive documents illustrating the dissolutions and subsequent fate of the dissolved monasteries and their property. We should, therefore, be all the more grateful in welcoming overviews of the contents several archives presented here. It is worth mentioning that Volume I contains an article by Karel Müller and Petr Tesař devoted to the Josephinist dissolutions in the light of sources kept in the District Archives in Opava that introduces the contents of this archive collection. It seems that the best form of presenting the results of such analyses is a tabular compilation, which is why I have decided to add two articles employing this format to the present volume, articles that shed light on the resources, important to the problem in question, of the State Archives in Radom and the Österreichisches Staatsarchiv in Vienna.

The worst situation is in research into the extant movables from former monasteries. Very few of them found their way into various museums, with most of them being dispersed, usually among parish and filial churches. The fact that they are so dispersed, that their artistic value is often insignificant and that their functional value was limited – all these are factors that make this kind of research very difficult. I am, therefore, especially pleased that no fewer than three papers devoted to this type of sources are presented in this volume. It has to be noted that the topic is tackled in two articles published in Volume II: one by Krzysztof Kaczmarek, about

the fate of the furnishings from the former Dominican church in Wronki, and one by Arkadiusz Wojtyła, about the fate of artistic foundations of the Knights of the Cross with the Red Star in Silesia.

It is my great pleasure to announce that in the course of the project *Cultural heritage of dissolved monasteries on the territory of former Poland and in Silesia in 18th and 19th centuries: fate, significance, cataloguing* (Ministry of Science and Higher Education programme “National Programme for the Development of Humanities” for 2012–2016) we have begun surveys of archives, libraries and museums to gradually make an inventory of the sources in question. The plans as well as results of these surveys are systematically published in “*Hereditas Monasteriorum*”.

The present volume contains papers devoted to the effects of dissolutions of monasteries carried out in the late 18th century and the 19th century. The issue – hitherto of little interest to historiographers – has proved to be very interesting. The effects of dissolutions were multifaceted and long-lasting. On the one hand, the dissolutions brought suffering and destruction, on the other – important economic, social, urban (worthy of note in this context are articles by Jan Harasimowicz and Agnieszka Zabłocka-Kos published in Volume II), cultural and ecclesiastical (including monastic) changes. In addition, they demonstrated the vitality of the monastic tradition and the monastic idea.

Readers will also find here an article devoted to the infamous “X-2” Campaign carried out by the communist authorities in 1954–1956. The paper points to a broader problem – dissolutions of monasteries did not end in the 19th century; many were carried out in the following century as well. This is a fascinating, very little researched topic.

Colour illustrations accompanying the articles as well as a complete bibliography from all four volumes can be found in Volume IV.

Spis zawartości tomów I–IV

Tom I

Geneza

Kasaty na ziemiach zaborów austriackiego i rosyjskiego

Wprowadzenie: od konferencji do projektu badawczego

Foreword: from a conference to a research project

Wstęp

Introduction

Wykaz skrótów bibliograficznych

I. Geneza

Bartłomiej STAWIARSKI

Sekularyzacja jako problem badawczy nauki anglosaskiej. Teorie sekularyzacji
Secularisation in contemporary British and American research. Theory of secularisation

Gabriela WAŚ

Teoria i praktyka życia klasztorowego na terenach protestanckich w okresie
nowożytnym
Theory and practice of monastic life in Protestant territories in the modern period

Stanisław JUJEZKA

Sekularyzacje dóbr kościelnych w nowożytnej Europie (połowa XVII –
początek XIX w.)
The dissolution of religious institutions and appropriation of their assets in early modern
Europe (mid-17th – beginning of the 19th century)

ks. bp Jan KOPIEC

Stanowisko papieża wobec kasat klasztorów w XVIII i XIX w.
Popes' stance on the dissolution of monasteries in the 18th and 19th centuries

Stéphane GOMIS

Jean-Jacques Pialès (1711–1789) et la Commission des Réguliers en France
(1766–1780)
Jean-Jacques Pialès (1711–1789) and the French Commission for Monastic Affairs
(1766–1780)

Radosław LOŁO

Kasata kolegium jezuitów w Pułtusk a losy tutejszej szkoły (1773–1781)

The dissolution of the Jesuit college in Pułtusk and the fate of the local school

(1773–1781)

II. Kasaty józefińskie

II.1. W Czechach i na Śląsku Cieszyńskim

Jiří MIHOLA

Skazani na zanik? W kwestii konsekwencji polityki józefinizmu dla wewnętrznego życia klasztorów mendykanckich (na przykładzie Niemiecko-Czeskiej Prowincji Zakonu Braci Najmniejszych)

Condemned to extinction? On the impact of Josephinism on the inner life of mendicant monasteries (shown on the example of German-Bohemian Province of the Order of the Minims)

Ondřej BASTL

Das Schicksal und weitere Tätigkeit der Geistlichen aus den aufgehobenen Klöstern in Böhmischem Ländern

The fate and ongoing activities of the clergy from abolished Bohemian monasteries

Karel MÜLLER, Petr TESAŘ

Rušení klášterů v Rakouském Slezsku za josefinských reforem ve světle pramenů Zemského archivu v Opavě

Dissolutions of monasteries in Austrian Silesia during the reforms of Emperor Joseph II in the light of the records kept in the provincial archives in Opava

II.2. Na ziemiach zaboru austriackiego

ks. Andrzej BRUŹDZIŃSKI

Kasaty klasztorów męskich w Krakowie na przełomie XVIII i XIX w.

Dissolutions of men's monasteries in Cracow in the late 18th and early 19th centuries

Hermina ŚWIĘCH

Przyczyny i przebieg kasat żeńskich klasztorów w Krakowie w drugiej połowie XVIII i na początku XIX w.

The causes and the course of the suppression of women's monasteries in Cracow in the second half of the 18th and the beginning of the 19th century

ks. Janusz KRÓLIKOWSKI

Kasata klasztoru klarysek w Starym Sączu

The dissolution of the convent of Poor Clares in Stary Sącz

Filip WOLAŃSKI

Kasaty klasztorów bernardyńskich w Galicji w latach 1785–1789

Dissolutions of Observant Franciscan monasteries in Galicia in 1785–1789

o. Jan Andrzej SPIEZ OP

Kasaty klasztorów dawnej prowincji ruskiej dominikanów w oczach ich świadka

o. Wawrzyńca Kałuskiego

Dissolutions of Dominican monasteries in the Ruthenian province as witnessed

by Fr. Wawrzyniec Kałuski

Beata LORENS

Bazylianie w Galicji wobec działań kasacyjnych w latach 1772–1792

The Basilians of Galicia in the period of monastery suppressions in 1772–1792

Oleń DUCH

Losy monasterów bazyliank w Galicji na przełomie XVIII i XIX w.

The fate of the monasteries of Basilian Nuns in Galicia in the late 18th and early 19th centuries

III. Kasaty w Rosji i na ziemiach zaboru rosyjskiego

III.1. W Rosji w 1764 r.

Аркадий ИВАНОВИЧ КОМИССАРЕНКО

Секуляризационная реформа в России в 1764 г.: истоки, разработка, проведение

Secularisation reform in Russia in 1764: the origins, development and course of events

III.2. Na tzw. ziemiach zabranych

Irena WODZIANOWSKA

Etapy likwidacji wspólnot bazylikańskich w Imperium Rosyjskim na przykładzie Ukrainy Prawobrzeżnej

The stages of the suppression of Basilian communities in the Russian Empire.

The case of the Right-bank Ukraine

Witalij ROSOWSKI

Losy zakonników z klasztorów rzymskokatolickich na Ukrainie Prawobrzeżnej skasowanych w XIX w.

The fate of friars from Roman Catholic monasteries in the Right-bank Ukraine dissolved in the 19th century

o. Sławomir BRZOZECKI OP

Kasaty klasztorów w Wilnie w XIX w.

Dissolutions of Vilnius monasteries in the 19th century

Halina RUSIŃSKA-GIERTYCH

Drukarnie zakonne Kościoła łacińskiego na ziemiach ruskich Rzeczypospolitej od XVII do XIX w. i ich pokasacyjne losy

Printing houses of Roman Catholic monasteries in the Ruthenian lands of the Polish-Lithuanian Commonwealth from the 17th to the 19th century and their post-dissolution fate

III.3. W Królestwie Polskim

Anna SZYLAR

Kasata klasztoru benedyktynek w Sandomierzu w latach 1819–1864

The dissolution of the Benedictine Sisters' monastery in Sandomierz in 1819–1864

Cezary JASTRZĘBSKI

Kasaty klasztorów w Królestwie Polskim w 1864 r.

Dissolutions of monasteries in the Kingdom of Poland in 1864

o. Roland PREJS OFMCap

Kasata klasztorów na Śląsku w 1810 r. a kasata klasztorów w Królestwie Polskim w 1864 r. Podobieństwa i różnice

The dissolution of monasteries in Silesia in 1810 and in the Kingdom of Poland in 1864.

Similarities and differences

Indeks osób

Indeks nazw geograficznych

Autorzy tomu I

Spis zawartości tomów I–IV

Tom II

Kasaty na Śląsku Pruskim i na ziemiach zaboru pruskiego

Wstęp

Introduction

Wykaz skrótów bibliograficznych

IV. Kasata w 1810 r.

IV.1. Na Śląsku Pruskim

Marek DERWICH

Edykt kasacyjny króla pruskiego Fryderyka Wilhelma III z 30 X 1810 r.:
edycja i tłumaczenieThe dissolution edict of the Prussian king Frederick William III of 30 October 1810:
edition and translation

Marek DERWICH

Instytucje kościelne na Śląsku Pruskim skasowane na mocy edyktu kasacyjnego
z 1810 r.

Ecclesiastical institutions in Prussian Silesia dissolved under the dissolution edict of 1810

Urszula BOŃCZUK-DAWIDZIUK, Anna JEZIERSKA

Wykaz klasztorów i kolegiat mających zostać objętymi edyktem sekularyzacyjnym z 30 X 1810 r. w tzw. *Aktach Buschinga* ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu

A list of monasteries and collegiate churches to be covered by the secularisation edict of 30 October 1810 in the so-called *Büsching Papers* kept in the University Library in Wrocław

Norbert MIKA

Kasata klasztorów w 1810 r. na ziemi raciborskiej

The dissolution of monasteries in the region of Racibórz in 1810

Marek Robert GÓRNIAK

Kasata klasztorów w Głogowie w 1810 r.: zarys problemu

The dissolution of monasteries in Głogów in 1810: an outline of the problem

Karl BORCHARDT

The secularization of the Hospitaller commanderies in Silesia 1810–1811

The secularisation of the Hospitaller commanderies in Silesia 1810–1811

Arkadiusz WOJTYŁA

Losy fundacji artystycznych krzyżowców z czerwoną gwiazdą na Śląsku po kasacie śląskiej gałęzi zgromadzenia

The fate of the artistic foundations of the Knights of the Cross with the Red Star in Silesia after their dissolution

Inge STEINSTRÄESSER

Klosterdämmerung – vom Umbruch zum Aufbruch – 200 Jahre Säkularisation in Schlesien, am Beispiel der Zisterzienser

A dusk or a dawn? The 200th anniversary of secularisation in Silesia as exemplified by the fate of the Cistercians

ks. Franciszek WOLNIK

Kasata górnośląskich opactw cysterskich

The dissolution of Cistercian abbeys in Upper Silesia

ks. Henryk GERLIC

Rewerenda zamiast mniszego habitu – cystersi śląscy po kasacie ich opactw

The cassock instead of the monk's habit. The Cistercians of Silesia after the secularisation

ks. Kazimierz DOLA

Zabezpieczenie materialne zakonników z klasztorów objętych edyktem sekularyzacyjnym z 1810 r.

Financial support provided to monks from monasteries covered by the secularisation edict of 1810

Paweł SKRZYWANEK

Dzieje renowacji zabudowań poklasztornych opactwa cystersów w Lubiążu

History of the renovations of the Cistercian abbey in Lubiąż after its dissolution

o. Anzelm Janusz SZTEINKE OFM

Kasata klasztoru reformatów na Górze Świętej Anny w 1810 r.

The dissolution of the Reformed Franciscan monastery on Góra Świętej Anny (Sankt Annaberg) in 1810

Anna POBÓG-LENARTOWICZ

Kasata klasztoru dominikanów w Opolu: zarys problemu

The dissolution of the Dominican monastery in Opole: an outline of the problem

IV.2. We Wrocławiu

Jan HARASIMOWICZ

Wpływ kasat sprzed 1810 r. na przestrzeń publiczną Wrocławia

The influence of pre-1810 dissolutions on the public space in Wrocław

Agnieszka ZABŁOCKA-KOS

„Śmiem twierdzić, że z politycznego punktu widzenia nic nie stoi na przeszkodzie sekularyzacji na Śląsku”. Przekształcenia funkcjonalne wrocławskich budynków klasztornych w XIX i XX w.

“I dare say that from the political point of view nothing stands in the way of secularisation in Silesia”. Functional transformations of monastic buildings in Wrocław in 19th and 20th centuries

Teresa KULAK

Udział zasobów materialnych z likwidowanych na Śląsku klasztorów w powstaniu w 1811 r. Uniwersytetu Wrocławskiego

The contribution of resources transferred from suppressed monasteries to the newly created Wrocław University in 1811

o. Maurycy Lucjan NIEDZIELA OP

Kasata klasztoru dominikanów we Wrocławiu w 1810 r.

The dissolution of the Dominican monastery in Wrocław in 1810

V. Kasaty na ziemiach zaboru pruskiego

V.1. W Wielkim Księstwie Poznańskim

o. Marian KANIOR OSB

Polityka antyzakonna władz pruskich i kasata opactw benedyktyńskich w Lubiniu i Mogilnie

Anti-monastic policy of the Prussian authorities and the dissolution of Benedictine abbeys in Lubiń and Mogilno

Krzysztof KACZMAREK

Pokasacyjne losy kościoła dominikanów we Wronkach i jego wyposażenia

The fate of the Dominican church in Wronki after the dissolution

Antoni MAZIARZ

Kasata gostyńskiej kongregacji księży filipinów w 1876 r.

The dissolution of the Oratory of St. Philip Neri in Gostyń in 1876

V.2. W Prusach Zachodnich

Sławomir KOŚCIELAK

Klasztory skasowane w okręgu gdańskim w świetle raportów o ich stanie personalnym za lata 1817–1835

Monasteries dissolved in the Gdańsk district in the light of reports on the number of their members in 1817–1835

Rafał KUBICKI

Kasata klasztorów dominikańskich na terenie prowincji Prusy Zachodnie w latach 1818–1835 i jej skutki

The dissolution of the Dominican monasteries in the province of West Prussia in 1818–1835 and its consequences

Waldemar ROZYNKOWSKI

Wokół kasaty klasztoru dominikanów w Toruniu

On the dissolution of the Dominican monastery in Toruń

Indeks osób

Indeks nazw geograficznych

Autorzy tomu II

Spis zawartości tomów I–IV

Tom III

Źródła. Skutki kasat XVIII i XIX w. Kasata w latach 1954–1956

Wstęp

Introduction

Wykaz skrótów bibliograficznych

VI. Źródła archiwalne

Gregor PLOCH

Zespół nr 102, *Klöster und Stifte: Galizien*, w Allgemeines Verwaltungsarchiv oraz wybrane inne archiwalia dotyczące klasztorów i zakonów w Galicji w zbiorach Österreichisches Staatsarchiv

Fonds no. 102, *Klöster und Stifte: Galizien*, in the Allgemeines Verwaltungsarchiv as well as other archive material concerning monasteries and religious orders kept in the Österreichisches Staatsarchiv

Olga Miriam PRZYBYŁOWICZ

Archiwalia żeńskich klasztorów diecezji krakowskiej, które w wyniku kasat trafiły do Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie

Archive records of female convents in the Diocese of Cracow transferred following dissolutions to the Central National Historical Archives of Ukraine in Lviv

Anna ZAJCHOWSKA

Inwentarz archiwaliów dotyczących kasat w zespołach *Rząd Gubernialny Radomski I* w Archiwum Państwowym w Radomiu oraz *Rząd Gubernialny Radomski* w Archiwum Państwowym w Kielcach

An inventory of archive documents dealing with dissolutions and contained in the *Radom Governorate I* fonds, kept in the State Archives in Radom, and *Radom Governorate* fonds, kept in the State Archives in Kielce

Małgorzata KOŚKA

Źródła do kasat klasztornych w Archiwum Głównym Akt Dawnych

Sources for the study of monastic dissolutions in the Central Archives of Historical Records

Aldona WARZECHA

Źródła do kasat klasztornych w Archiwum Narodowym w Krakowie

Sources for the study of monastic dissolutions in the National Archives in Cracow

Magdalena MAROSZ

Akta klasztoru przy kościele św. Katarzyny w Krakowie jako źródło do dziejów klasztorów augustianów-eremitów i ich kasat

Documents of the monastery at St. Catherine's Church in Cracow as a source on the history of the Augustinian Hermits' monasteries and their dissolution

Maciej ZDANEK

Uwagi o losach archiwaliów małopolskiej grupy opactw cysterskich po kasacie w 1819 r.

Notes about the archives of a group of Cistercian abbeys in Małopolska after the 1819 dissolution

Wacław GOJNICZEK

Losy archiwaliów z cieszyńskiej rezydencji jezuitów po kasacie zakonu

The fate of the archives of the Jesuit residence in Cieszyn after the dissolution of the convent

VII. Źródła biblioteczne

Jolanta GWIOŹDZIK

Pokasacyjne losy księgozbiorów klasztornych na obszarze Rzeczypospolitej Obojga Narodów

Post-dissolution fate of monastic libraries in the Polish-Lithuanian Commonwealth

Bożena KOREDCZUK

Spory wokół losów bibliotek po kasacie klasztorów w Królestwie Polskim w latach 1815–1830

Disputes over the fate of libraries after the dissolution of monasteries in the Kingdom of Poland in 1815–1830

Małgorzata KOŚKA

Losy księgozbiorów klasztornych po kasacie 1819 r. Misja Samuela Bogumiła Lindego

The fate of the monastic book collections after the 1819 dissolution. The mission of Samuel Bogumił Linde

Maria CUBRZYŃSKA-LEONARCZYK

Kolekcje klasztorne w zbiorze starych druków Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie: historia i współczesność

Monastic collections in the Early Printed Books Department of the Warsaw University Library: the history and the present

Elżbieta BYLINOWA

Pocysterskie księgozbiory z Koprzywnicy, Sulejowa i Wąchocka w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie

Books from the former Cistercian libraries in Koprzywnica, Sulejów and Wąchock in the collection of the Warsaw University Library

Marianna CZAPNIK

Księgozbiory klasztorów w Łowiczu i ich pokasacyjne losy

Libraries of Łowicz monasteries and their post-dissolution fate

Krzysztof WALCZAK

Wpływ kasat klasztorów na losy bibliotek XIX-wiecznego Kalisza

The impact of dissolutions of monasteries on the fate of libraries in 19th century Kalisz

Bożena KUMOR-GOMUŁKA

Wrocławskie księgozbiory kościelne w projekcie Śląskiej Biblioteki Centralnej – dlaczego tak, dlaczego nie? Kształtowanie idei zorganizowania zjednoczonej Biblioteki Miejskiej we Wrocławiu w okresie przed- i posekularyzacyjnym

Wrocław ecclesiastical book collections in the planned Central Silesian Library – why, why not? The idea of organising a united Municipal Library in Wrocław in the pre- and post-secularisation period

Weronika KARLAK

Pokasacyjne zasoby starych druków w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu – działalność J. G. G. Büschinga a stan obecny

Early printed books from former monasteries in the University Library in Wrocław – the activity of J. G. G. Büsching and the present state

VIII. Źródła muzealne

Maja GAŚSOWSKA

Średniowieczne zabytki z klasztorów śląskich zsekularyzowanych w 1810 r. w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie

Medieval works of art from the Silesian convents secularised in 1810 in the collection of the National Museum in Warsaw

Urszula BOŃCZUK-DAWIDZIUK

Zbiory malarstwa, rzeźby i grafiki zgromadzone przy wrocławskim uniwersytecie po sekularyzacji klasztorów w 1810 r.

Collections of paintings, sculptures and artworks acquired by the University of Wrocław after the secularisation of monasteries in 1810

Beata MARCISZ-CZAPLA

Tłoki pieczętne z sekularyzowanych klasztorów śląskich w zbiorach Muzeum Narodowego we Wrocławiu

Seal matrices from secularised Silesian monasteries in the National Museum in Wrocław

IX. Skutki kasat XVIII i XIX w.

Gregor PŁOCH

Wpływ kasat na rozwój społeczny w XIX w.

The impact of dissolutions on social development in the 19th century

Agnieszka ZABŁOCKA-KOS

Nowe funkcje starych klasztorów w Europie w XIX w.: przegląd głównych problemów badawczych

New functions of old monasteries in the 19th century Europe: the main research problems

Aleksander ANDRZEJEWSKI, Leszek KAJZER

Od książęcego pałacu do Łąk(i), czyli klasztory po kasacie

From a ducal palace to a meadow – monasteries after dissolutions

Piotr OLIŃSKI

Miejsce pochówku Fryderyka Pięknego w kontekście pamięci rodowej Habsburgów i zlikwidowania klasztorów w ich monarchii

The burial place of Frederick the Fair in the context of the Habsburgs' family memory and the dissolution of monasteries in their monarchy

Marek L. WÓJCIK

Żywotność symboliki monastycznej w tradycji heraldycznej Dolnego Śląska po 1810 r.

The vitality of monastic symbolism in the heraldic tradition of Lower Silesia after 1810

s. Małgorzata BORKOWSKA OSB

Wygnałe drzwiami wraca oknem. Galicyjskie kasaty a żeński ruch zakonotwórczy w XIX w.

Expelled through the door, returning through the window. Galician dissolutions and the female religious order movement in the 19th century

o. Marek MIŁAWICKI OP

Działania rewindykacyjne polskich dominikanów w pierwszej połowie XX w. jako konsekwencje antyzakonnej polityki władz zaborczych

Restitution efforts of the Polish Dominicans in the first half of the 20th century as consequences of the anti-monastic policy of the partitioning authorities

X. Kasata w latach 1954–1956

Agata MIREK

Wysiedlenia siostr zakonnych w 1954 r. na Śląsku. Obozy pracy dla zakonnice w Polsce w latach 1954–1956

Expulsions of women religious in 1954 in Silesia. Labour camps for nuns in Poland in 1954–1956

Indeks osób

Indeks nazw geograficznych

Autorzy tomu III

Spis zawartości tomów I–IV

Tom IV

Dokumentacja

Wstęp

Introduction

XI. Dokumentacja

XI.1. Ilustracje

Wykaz skrótów bibliograficznych

Aleksander ANDRZEJEWSKI, Leszek KAJZER

Ondřej BASTL

Urszula BOŃCZUK-DAWIDZIUK

Elżbieta BYLINOWA

Marek Robert GÓRNIAK

Jan HARASIMOWICZ

Cezary JASTRZĘBSKI

Weronika KARLAK

Аркадий Иванович Комиссаренко

Magdalena MAROSZ

Norbert MIKA

Karel MÜLLER, Petr TESAŘ

o. Maurycy Lucjan NIEDZIELA OP

Piotr OLIŃSKI

Olga Miriam PRZYBYŁOWICZ

Halina RUSIŃSKA-GIERTYCH

o. Jan Andrzej SPIEZ OP

Anna SZYLAR

Aldona WARZECHA

Arkadiusz WOJTYŁA

Marek L. WÓJCIK

XI.2. Bibliografia

XI.3. Wykaz skrótów bibliograficznych

XI.4. Indeksy

Indeks osób

Indeks nazw geograficznych

XI.5. Autorzy

Spis zawartości tomów I–IV